

Kako dalje razvijati samoupravljanje i delegatski sistem

Zdravko Tomac

Uvodni referent druga Bilandžića »Problemi ostvarivanja delegatskog sistema« koji se oslanja na rezultate istraživanja funkcioniranja delegatskog sistema u SR Hrvatskoj, kao i objavljeni rezultati istraživanja u cjelini, daju obilje materijala, otvaraju niz pitanja na koja treba dati odgovor u ocjenjivanju stupnja razvoja delegatskog sistema.

Želim se osvrnuti samo na neka pitanja koja je u uvodnom referatu pokrenuo drug Bilandžić, te iznijeti neka zapažanja do kojih sam došao u analiziranju funkcioniranja delegatskog sistema.

1.

Istraživanje funkcioniranja delegatskog sistema pokazalo je da je stvarni *utjecaj* stručnih službi na različitim razinama odlučivanja vrlo velik, pogotovo u fazi inicijative, predlaganja i realizacije odluka, tako da se može konstatirati da organi samoupravljanja kao i delegatske strukture u cjelini često *samo formalno donose odluke*, odnosno da stvarno odluke donose stručni i rukovodeći timovi, ali bez odgovarajuće odgovornosti za donesene odluke.

Na osnovi takvih rezultata istraživanja u svom uvodnom referatu Bilandžić analizira *odnos između samoupravljanja i rukovođenja*, te se zalaže za to da se u našem sistemu još preciznije *razgraniče* kompetencije samoupravnih organa od kompetencije rukovodećih i stručnih organa, te između ostalog kaže:

»Koristeći to što radnici ne mogu efikasno ovladati složenim procesom upravljanja (premda se taj proces razvija), birokratsko-tehnokratske grupe same *'guraju radne ljude i samoupravljanje na neodgovarajuće sadržaje i slijepo kolosjeke'*, jer je to najpogodniji način da samoupravljanje ne dopre tamo gdje se stvarno odlučuje o važnim pitanjima. Radi se, zapravo, o svojevrsnom otporu stvarnom prodoru samoupravljanja na području s kojih se može vršiti *'vlast'* radnih ljudi nad produkcijskim odnosom.

Na toj osnovi izrasta odnos u kome se gubi točno utvrđen sistem po-

djele rada, pravi se zbrka povodom toga tko, što i kako radi, u kakvom su odnosu različiti radovi i tko, kome i kako odgovara za određene poslove. Napokon, gubi se smisao za ocjenu toga što se odlučuje na sastancima organa samoupravljanja, a što je dužnost pojedinaca.

Samoupravljanju se podmeće da se 'upliće' i u one probleme koje trebaju rješavati pojedinci, na temelju stručno-profesionalnog znanja i mjesta u podjeli rada. A budući da to dovodi do pogrešnog povezivanja profesionalne i društveno-samoupravne uloge, stvara se stanje pomiješane odgovornosti i za samoupravne odluke i za stručno-tehničke poteze.

Samoupravljanje nije, niti može biti, stanje u kome se ne poštuju organizacija rada, utvrđeni radni režim i postupak, profesionalna odgovornost, te dužnost i prava koja odatle proizlaze i odgovaraju proizvodnji, odnosno pojedinom radnom mjestu. Ono ima direktno suprotnu poziciju, jer zahtijeva da se točno zna što tko radi, kako radi i za što odgovara. Samoupravljanje, dakle, nema za cilj ukidanje podjele rada, a još manje da radnike uči stotinama zanimanja i specijalnosti.

Otpor birokratsko-tehnokratskoj organizaciji društvene proizvodnje ne vrši se putem negiranja i ignoriranja tehničko-profesionalnih normi ponašanja, jer bi takvo ponašanje dovelo do daljnjeg pothranjivanja birokratizma u društvenoj organizaciji rada i kompromitiranju radničkog samoupravljanja. Iz toga proizlaze najmanje ova dva zaključka:

— da radnici ne prihvaćaju rasprave o stručnim elaboratima svojih direkcija, jer se samoupravljanje na taj način nikada ne može ostvariti;

— da ni stručne službe ni rukovodni ljudi u radnim organizacijama ne mogu prihvatiti diskusiju u organima upravljanja o svojim stručnim analizama kao svrsishodan i racionalan čin.

Drugim riječima, to znači da sadržaj samoupravljanja treba ostvarivati na drugim osnovama i na drugačiji način.

Kao što je već rečeno, podaci dobiveni istraživanjima i ovim o kojima raspravljamo i nizom drugih, potvrđuju da još uvijek rukovodeći organi i stručne službe imaju značajan utjecaj na samoupravno odlučivanje upravo zbog toga što se često raspravlja o strogo stručnim stvarima i elaboratima, tako da radnici u udruženom radu i u skupštinskom sistemu dosta često samo formalno odlučuju. To se posebno odnosi na one slučajeve kada se radi o izjašnjavanju o različitim stručnim projektima i elaboratima tako da se možemo složiti s prvim zaključkom Bilandžića da takav sadržaj samoupravljanja radnici teško prihvaćaju.

Ovom zaključku može se dodati još jedno zapažanje, koje proizlazi iz istraživanja funkcioniranja delegatskog sistema. Podaci o strukturi članova delegacije i delegata u skupštinskom sistemu pokazuju da delegatski sistem, posebno na višim razinama, nije reprezentativan, da ne odgovara socijalnoj strukturi delegatske osnove, gdje raste postotak delegata s višom i visokom spremom, naročito iz neprivrednih djelatnosti, dakle gdje dolazi do tendencije da se na mjestima na kojima se donose bitne strateške odluke o društvenim poslovima ne nalaze radnici iz neposredne proizvodnje, nego rukovodeće i stručne strukture, što je, uz ostalo, posljedica prakse i shvaćanja da se u samoupravnim organima u delegatskom sis-

temu ne odlučuje o bitnim društvenim odnosima, nego o različitim stručnim i drugim konkretnim pitanjima, za koje je potrebno prije svega stručno znanje i sposobnost da se u konfrontaciji različitih interesa delegat može između ostalog i svojim stručnim znanjem i autoritetom izboriti za interese svoje delegatske osnove.

U tom smislu u daljnjoj izgradnji našeg samoupravnog sistema nužno je učiniti napore da se *razgraniče kompetencije samoupravnih i stručnih organa*, kako ne bi jačala tendencija da se u različite samoupravne organe po svaku cijenu žele izabrati stručnjaci i visokoobrazovani kadrovi, odnosno *kako radnici ne bi došli u poziciju da ne mogu obraniti svoje bitne društvene interese u konfrontaciji s interesima drugih struktura*.

Zato mislim da stavovi koje je Bilandžić formulirao u svom referatu, a naročito ovaj, zaslužuju posebnu pažnju:

»Na osnovi dosadašnje kritike moglo bi se zaključiti da radni ljudi uopće ne bi trebali raspravljati o stručnim elaboratima. Ali to ne može biti odgovor. Naprotiv, oni i dalje treba da raspravljaju o tome, ali na način koji osigurava ostvarenje samouprave. Taj način proizlazi iz klasne prirode radničkog pokreta samoupravljanja. Naime, *samoupravljanje nije uvedeno radi toga da bi se svi radnici naučili raspravljati o stručnim problemima, već da bi mogli odlučivati o međusobnim odnosima, da bi mogli mijenjati i utvrđivati te odnose i tako ostvarivati svoje interese, da bi mogli onemogućiti vlast tehno-birokracije, sami utvrđivati uvjete i raspolagati proizvodima svoga rada*. Zato je svako pomicanje radnih ljudi s puta utvrđivanja produkcijskih odnosa stranputica samoupravljanja, bez obzira na to pod kojim imenom se to vrši. Radničko samoupravljanje mora se shvatiti kao društveni odnos, kao vlast udruženih radnika nad uvjetima i rezultatima svoga rada. Ono, dakle, nije u sferi ovladavanja stručnim pitanjima unapredjenja proizvodnje, nego u sferi ostvarivanja osobnih i društvenih interesa proizvođača.

To, praktički znači da se uloga radnika ne sastoji u tome da se 'izjašnjavaju' o tehničko-ekonomskim, investicijskim, finansijskim, plan-skim ili drugim elaboratima, *kao da su eksperti za provjeravanje njihove valjanosti*. Samoupravljanje — ponavljamo — treba da odlučuje o društveno-ekonomskim vrijednostima tih elaborata, analiza i programa, a to su dvije različite stvari.

Radni ljudi ostvarivat će samoupravljanje ako zahtijevaju da im se predloži određen program razvoja i odnosa, *pri čemu će glavna točka rasprave biti kolike dohotke i fondove osiguravaju predloženi programi i u kakve odnose stavlja ljude*. Ne bi bilo nepravilno ako radnički savjeti pozovu i eksperte sa strane da im pomognu u ocjenjivanju da li predloženi program osigurava željene ciljeve, odnosno, da li je izvršeni program mogao dati veće rezultate. To onda postaje obaveza i cilj svih članova kolektiva, na čemu rukovodni kadar i radnički savjet prolaze ili padaju. Najodgovorniji rukovodni i stručni kadrovi, prema tome, *prvi snose odgovornost za eventualni neuspjeh poslovanja*, a to dalje znači da mogu biti kažnjeni — pa i otpušteni — zbog slabog rada kao i ostali radnici.

Samoupravno odlučivanje, bilo na kom nivou, podrazumijeva rasprave o socijalno-ekonomskim i socio-političkim implikacijama koje u sebi sa-

drže stručno-tehnička- financijsko-ekonomska, organizacijska i druga rješenja pojedinih problema, zadataka i ciljeva».

Iz iznesenog proizlazi da u daljnjoj normativnoj izgradnji samoupravnog sistema i njegovoj realizaciji i praksi treba nastojati da se sadržaj samoupravljanja prvenstveno svede na odlučivanje o dohotku, o društvenim odnosima i osnovnim pitanjima međusobnih odnosa u udruženom radu, te bitnim pitanjima o kojima se odlučuje u delegatskom skupštinskom sistemu, uz jačanje samostalnosti i odgovornosti stručnih i rukovodećih organa za prezentiranje i realizaciju određenih programa koji osiguravaju ostvarivanje određenih samoupravnih odnosa o kojima odlučuju radnici i delegatske strukture.

Čini se da za takvu daljnju izgradnju samoupravljanja ima dovoljno osnova u našem novom Ustavu i programskim koncepcijama, ali da uprkos tome stalno jačaju tendencije da se samoupravnim organima nametne odgovornost i za rad rukovodećih i stručnih organa u udruženom radu, odnosno za rad izvršno-političkih upravnih i stručnih institucija u delegatskom skupštinskom sistemu.

Takva tendencija odgovara jednom broju rukovodećih ljudi stručnjaka, odnosno upravi i izvršno-političkim organima, jer smatraju da skidaju sa sebe društvenu odgovornost za donošenje odluke ukoliko samoupravni organi odlučuju o najsitnijim detaljima stručne politike. Na taj način stručni, rukovodeći organi, upravni i izvršno-politički organi imaju stvarnu mogućnost donošenja odluka, jer je jasno da isključivo o stručnim stvarima radni ljudi ne mogu kompetentno odlučivati, odnosno da samo formalno donose odluke. Mislim da je u tom smislu, *zaključak Bilandžića* (da ni stručne službe, ni rukovodeći ljudi u radnim organizacijama ne mogu prihvatiti diskusiju u organima upravljanja o svojim stručnim analizama kao svrsishodan i racionalan čin) *samo djelomično točan*, jer je u nizu sredina situacija upravo obrnuta, odnosno *tehnokratsko-hirokratskim snagama odgovara sistem manipulacije i formalnog odlučivanja u samoupravnim organima, jer im omogućuje da jačaju svoju poziciju bez adekvatne društvene odgovornosti.*

2.

Na osnovi navedenih rezultata istraživanja i iznesenih stavova Bilandžića, koji se prije svega odnose na odnose samoupravljanja i rukovođenja u udruženom radu, može se s pravom postaviti pitanje: *kako u daljnjem izgrađivanju delegatskog sistema treba postaviti odnos između kompetencija organa samoupravljanja (delegatska struktura) i stručnih i rukovodećih organa (izvršno-političkih, upravnih i stručnih organa), odnosno kako osigurati da moć delegatske strukture raste, a da istovremeno utjecaj znanosti i stručnosti osigurava daljnje razvijanje efikasnosti sistema, da osigurava usklađivanje različitih interesa na taj način da se donose optimalno društveno-racionalne odluke.*

Na postavljeno pitanje nije moguće odgovoriti ukoliko ukratko ne iznesemo teorijsku bit delegatskog sistema.

U različitim društvenim sistemima i na različitom stupnju razvoja proizvodnih snaga ideja delegatstva uvijek je bila *pokušaj i nagovještaj novoga*; u feudalizmu ograničenja vlasti monarha i feudalca, u buržoaskoj revoluciji oblik proširivanja građanskih sloboda, u pariškoj komuni, Lenjinovim sovjetima i našim narodnooslobodilačkim odborima oblik revolucionarnog izgrađivanja neposredne vlasti radničke klase i svih radnih ljudi.

U uvjetima razvoja samoupravnog socijalističkog sistema za razliku od društvenih uređenja u kojima se proizvodni odnosi temelje na različitim oblicima vlasništva (privatno vlasništvo u kapitalizmu, odnosno državno vlasništvo u državnom socijalizmu) delegatski sistem je oblik ostvarivanja društvenog vlasništva kao negacije vlasništva u klasnom smislu riječi, te treba omogućiti da udruženi radnici, ostvarujući pravo rada društvenim sredstvima, upravljaju dohotkom na svim razinama njegovog odlučivanja: i u udruženom radu, i u samoupravnim interesnim zajednicama, i u društveno-političkim zajednicama.

Da bi se to ostvarilo, delegatski sistem izgrađuje se i polazi od slijedećih bitnih principa:

a) radni čovjek ostvaruje svoja individualna samoupravna prava i interese organiziran u osnovne samoupravne zajednice i organizacije (osnovna organizacija udruženog rada, mjesna zajednica, društveno-političke organizacije, samoupravne interesne zajednice);

b) sistem političke vlasti izgrađuje se iz baze prema vrhu putem delegatskog sistema;

c) cjelokupni politički sistem treba biti tako institucionalno postavljen da omogućuje demokratsko izražavanje svih realnih interesa čovjeka pojedinca, njegovih osnovnih zajednica interesa i interesa društva u cjelini, interesi se demokratski konfrontiraju i usklađuju, u pravilu bez nadglasavanja i primjene političke prisile, a putem samoupravnog sporazumijevanja i društvenog dogovaranja;

d) organizirana radnička klasa u savezu sa svim progresivnim radnim ljudima grada i sela ima odlučujući utjecaj o svim bitnim društvenim poslovima, a posebno u odlučivanju o ostvarenom dohotku gdje sistem treba omogućiti i dominaciju interesa organizirane radničke klase u udruženom radu;

e) u delegatskom sistemu izgrađuje se nov tip mandata bitno različit i od predstavničkog i od imperativnog mandata jer je delegat istovremeno dužan izražavati i zastupati stavove i interese svoje samoupravne delegatske osnove, ali i aktivno i samostalno se sporazumijevati s drugim delegacijama i delegatima i uvažavati interese drugih u traženju zajedničkih društveno optimalnih i racionalnih rješenja;

f) cijeli proces izražavanja i usklađivanja interesa ne odvija se kao »spontana borba različitih interesa«, nego uz učešće i odgovornost subjektivnih snaga, a posebno Saveza komunista. U mehanizam cjelokupnog političkog sistema, a posebno delegatskog, ugrađen je bitan utjecaj organiziranih subjektivnih snaga, ali bez prava monopolnog odlučivanja. Subjektivne snage djeluju unutar sistema kao njegov bitan dio;

g) i na kraju, što je posebno značajno, *delegatski sistem treba omogućiti da organizirani radni ljudi dnevno odlučuju o svojim svakodnevnim konkretnim interesima*, za razliku od višepartijskih sistema buržoaske demokracije ili jednopartijskih sistema državnog socijalizma, gdje građanin putem izbornog sistema odlučuje samo o načelnom političkom programu na osnovu kojeg bira svoje predstavnike, koji kroz određeni mandat samostalno, odnosno pod kontrolom vrhova političke partije odlučuju o svim bitnim interesima. U delegatskom se sistemu konkretni interesi ne pretvaraju u načelan politički program, ne politiziraju, se, nego o njima putem delegacija i delegata radni čovjek svakodnevno odlučuje u demokratskoj konfrontaciji empirijskih interesa i naučne i političke misli u traženju optimalnih i racionalnih rješenja.

Dakle, delegatski sistem omogućuje izražavanje svakodnevnih konkretnih interesa, a i interesa društva u cjelini. Da bi se društveni interesi mogli realizirati, da ne bi došlo do nametanja parcijalnih interesa i raznih pritiska u delegatski sistem na specifičan način ugrađena je uloga subjektivnih snaga koje se vrlo široko definiraju¹, a posebno uloga SK i drugih organiziranih društvenih snaga koje postaju sve više i specifičan oblik interesnog organiziranja radnih ljudi i građana u oblasti ideologije, politike i općih društvenih interesa, djelujući kao unutarnja snaga delegatskog sistema i njegov bitni sastavni dio.

U takvom teorijskom okviru delegatskog sistema čini se da je uloga znanosti, stručnih službi, upravnih i drugih institucija postavljena kao jedan od ravnopravnih faktora u usklađivanju različitih interesa u sistemu demokratskog pluralizma samoupravnih interesa.

Rezultati naših istraživanja tako postavljenog delegatskog sistema omogućuju donošenje sličnog zaključka do kojeg je došao i Bilandžić analizirajući odnos samoupravljanja i rukovođenja u udruženom radu, tj. da u raznim fazama procesa odlučivanja dolazi do znatne dominacije izvršno-političkih, upravnih i sličnih struktura, odnosno da o nizu pitanja delegatske strukture odlučuju samo formalno, te da ima tendencija da se odlučivanje delegatskih struktura optereti i stavljanjem na dnevni red niza stručnih pitanja provođenja određene politike koju su utvrdile delegatske strukture.

Na temelju svega iznesenog mogu se postaviti slijedeća pitanja:

1. *Da li delegatski sistem, ovakav kakav je sad i programatski i normativno, omogućuje prevlast izvršno-političkih organa, stručnih organa, uprava i rukovodećeg političkog tima, posebno u općini, jer je izgrađen na principu ravnopravnosti interesa i prava svih da sudjeluju u demokratskoj borbi interesa, čime se omogućuje da dodu do izražaja interesi i stavovi grupa i timova koji su najbolje informirani, koji su najstručniji, najspособniji, a to su upravo stručni organi, politički i upravni organi i rukovodeći politički timovi.*

1

E. Kardelj u knjizi: «Pravci razvoja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja» u subjektivne faktore u našem društvu ubraja: SK i druge društveno-politi-

čke organizacije, društvene organizacije, stručne službe, znanost, kulturu i spontanu socijalističku svijest radnih ljudi i građana.

2. *Da li bi trebalo znanstvene, stručne, upravne, izvršno-političke organe i rukovodeće timove promjenama u sistemu staviti u poziciju da odlučuju o stručnim stvarima s punom odgovornošću, a da samoupravni organi i delegatske strukture odlučuju o socio-ekonomskim odnosima, o društvenim odnosima.*

U odgovoru na ta pitanja naše se društvo nalazi pred krupnom dilemom: kako dalje razvijati samoupravljanje, ne samo u udruženom radu nego i društvu u cjelini kako razgraničiti samoupravne funkcije od rukovodno-stručnih, kako ne samo teorijski nego i praktično uticati na uklanjanje deformacija koje se javljaju. U tom smislu je potrebno dati odgovor na pitanje da li treba energično dalje inzistirati na tome da samoupravljač na različitim razinama odlučuje o svakodnevnim konkretnim interesima, uključujući i odlučivanje o nizu stručnih problema, ili ga prvenstveno usmjeriti na stvarno odlučivanje o globalnim pitanjima društvenih odnosa, stvaranja i raspodjele dohotka, uz davanja veće samostalnosti i odgovornosti stručnim organima u predlaganju i realiziranju tako utvrđene politike.

Ta dilema tim je veća što se, a to praksa potvrđuje, naše samoupravljanje može kompromitirati i uzurpirati ne samo uskraćivanjem prava samoupravljačima da odlučuju o bitnim pitanjima, nego i naturanjem samoupravljačima da odlučuju o brojnim sitnim i sličnim pitanjima o kojima trebaju odlučivati, a i odgovarati, rukovodeći i stručni organi.

U svakom slučaju odgovor na pitanja koje je pokrenuo drug Bilandžić, a i rezultati našeg istraživanja, zahtijevaju svestranu raspravu i daljnja istraživanja.

3.

Čini se da su i različita mišljenja o stalnosti odnosno promjenljivosti delegata rezultat različitog gledanja na sadržaj samoupravljanja.

Oni koji smatraju da je za donošenje odluke u delegatskom, odnosno samoupravnom političkom sistemu u cjelini, bitno obrazovanje, stručno poznavanje problema o kojima se odlučuje, u pravilu se izjašnjavaju za promjenljivog delegata, tvrdeći da treba birati čovjeka stručnjaka koji najbolje stručno poznaje određenu problematiku, odnosno koji će se moći najbolje izboriti za stavove i interese svoje delegatske osnove. I obrnuto, oni koji smatraju da je bitno osigurati ostvarivanje određenih interesa i društvenih odnosa, opredjeljuju se za stalnog delegata, smatrajući da on može potpunije zastupati interese svoje izborne baze i socijalne grupe, da može potpunije kontrolirati rad upravnih i izvršno-političkih organa i izvršenje donesenih odluka.

U našoj anketi na pitanje: da li je bolje da se bira stalni delegat ili je bolje da se delegat delegira od problema do problema; 45,41% anketiranih radnih ljudi i građana izjasnilo se za stalnog delegata, 44,24% za

promjenljivog delegata, dok je 10,35% anketiranih odgovorilo da ne zna da li je bolji stalni ili promjenljivi delegat'.

Ova neopredijeljenost anketiranih u prosjeku pretvara se u jasnu opredijeljenost za stalnog, odnosno promjenljivog delegata kod određenih socijalnih grupa s obzirom na školsku spremu i s obzirom na funkciju anketiranih u delegatskom sistemu, te s obzirom na položaj u udruženom radu.

Podaci dobiveni anketom omogućuju donošenje slijedećih zaključaka:

1. Izjašnjavanje za promjenljivog delegata bitno ovisi o stupnju školske spreme. Što anketirani posjeduju viši stupanj obrazovanja, time je veći postotak odgovora za promjenljivog delegata, i obrnuto: što je niži stupanj obrazovanja, to je veći postotak anketiranih za stalnog delegata. Tako je na primjer 65,60% anketiranih s visokom stručnom spremom za promjenljivog delegata, a 60,11% anketiranih sa školskom spremom do 4 razreda je za stalnog delegata.

2. Izjašnjavanje za promjenljivog, odnosno stalnog delegata bitno ovisi o položaju anketiranih u strukturi delegatskog sistema. Što je viša funkcija u delegatskom sistemu, to je veći postotak anketiranih za stalnog delegata. Za stalnog delegata izjasnilo sa 63,24% funkcionera, 53,35% delegata, 43,42% članova delegacije i svega 36,92% anketiranih bez funkcije u delegatskom sistemu, 45,31% anketiranih članova delegacije, 40,50% anketiranih delegata i svega 33,82% anketiranih funkcionera u delegatskom sistemu izjasnilo se za promjenljivog delegata.

3. Postoje i znatne razlike u mišljenju o stalnom i promjenljivom delegatu s obzirom na funkciju, odnosno položaj u OOUR-u. Najveći postotak anketiranih izjašnjava se za stalnog delegata u grupi anketiranih koji rade vlastitim sredstvima za proizvodnju, uključujući poljoprivrednike (63,67%) i u grupi rukovodilaca s nereizbornom funkcijom u proizvodnji (60,55%), a najmanje anketiranih za stalnog delegata izjasnilo se u grupi domaćina (30%), stručnjaci sa VSS bez rukovodeće funkcije (33,22%) i rukovodioci s reizbornom funkcijom u administraciji (36,17%).

Najveći postotak anketiranih za promjenljivog delegata izjašnjava se u grupi domaćica (60,00%), u grupi rukovodilaca s reizbornom funkcijom u administraciji (59,57%) i stručnjaci s VSS bez rukovodeće funkcije (58,90%), a najmanji postotak u grupi proizvođača sa vlastitim sredstvima za proizvodnju (23,19%) i u grupi poslovodna rukovodeća reizborna funkcija u proizvodnji (33,94%).

Ove velike razlike u mišljenjima i stavovima o promjenljivom delegatu vrlo su ilustrativne, što pokazuje koliko bitno položaj pojedinaca u sistemu utiče na njegovo gledanje na daljnji razvoj samoupravljanja, odnosno ova podijeljenost u odgovorima ali jasna opredijeljenost u pojedinim kate-

2
Fakultet političkih nauka u Zagrebu u okviru sistematskog znanstvenog istraživanja funkcioniranja i istraživanja delegatskog sistema proveo je u vremenu siječanj—travanj 1977. anketu o funkcioniranju delegatskog sistema (2575 ispitanika).

gorijama ispitanika, pokazuje da objektivno postoji dilema i različita mišljenja i kod radnih ljudi i građana o sadržaju samoupravljanja i načinu i oblicima njegovog daljnjeg ostvarivanja.

4.

I na osnovu našeg istraživanja i u našem društvu u cjelini posebno prilikom izbora novih delegatskih skupština, daju se vrlo različite ocjene uspješnosti delegatskog sistema. Ocjene su vrlo različite, od neopravdano negatorskih koje iznose samo negativne strane, do onih koje vide samo uspjehe.

Zbog toga je kao indikator uspješnosti delegatskog sistema interesantno mišljenje radnih ljudi i građana o vrednovanju delegatskog sistema u odnosu na raniji predstavnički sistem.

U anketi su ponuđena slijedeća četiri odgovora:

1. Smatram da je delegatski sistem bolji
2. Nema nikakvih bitnih razlika
3. Smatram da je raniji predstavnički sistem bolji
4. Ne znam

Podaci dobiveni anketom pokazuju da ogromna većina radnih ljudi i građana smatra da je delegatski sistem bolji nego raniji predstavnički sistem. 63,7% anketiranih izjašnjava se o tome da je delegatski sistem bolji od ranijeg predstavničkog sistema, a svega 1,96% anketiranih smatra da je bolji raniji predstavnički sistem. 16,44% anketiranih smatra da ne postoje bitne razlike, a 12,82% odgovara da ne zna da li je delegatski sistem bolji od ranijeg predstavničkog sistema.

Ovi podaci pokazuju da su radni ljudi i građani prihvatili delegatski sistem i da su u cjelini uglavnom zadovoljni njegovim funkcioniranjem.

Na osnovu svega iznesenog može se zaključiti da nisu potrebne neke krupnije normativne i programatske promjene u daljem razvijanju delegatskog sistema osim daljnjeg preciziranja položaja stručnih, upravnih i izvršno-političkih organa.